

ಚಿಕಾಗೋ ವಿಶ್ವಧರ್ಮ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಪುನರುತ್ಥಾನ

ಸ್ವಾಮಿ ಮಂಗಳನಾಥಾನಂದ

ಚಿಕಾಗೋ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು ಎಂದು ಸೋದರಿ ನಿವೇದಿತಾ ಬರೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈ ಭಾಷಣಗಳಿಂದ ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಪುನರುತ್ಥಾನ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಎನ್ನಬೇಕು. ಈ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರುವ ಲೇಖಕರು ಬೆಂಗಳೂರು ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತಮ ಭಾಷಣಕಾರರೂ, ಬರಹಗಾರರೂ ಆಗಿರುವ ಅವರ ಅನೇಕ ಲೇಖನಗಳು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ.

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಮಹಾಸಮಾಧಿಯ ನಂತರ, ನರೇಂದ್ರ ನಾಥ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಮಿಕ್ಕ ಯುವ ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದನೆಂಬ ನಾಮಧೇಯದೊಂದಿಗೆ ಪರಿವ್ರಾಜಕನಂತೆ ಭಾರತದ ಪರ್ಯಟನೆಗೆ ಹೊರಟು ನಿಂತ, ಯಾವ ಭಾವದಲ್ಲಿ?! ಮುಂದೆ ಅವರೇ ಆಮೆರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಕವನದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ('ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಗೀತೆ'):

ಇರುವುದೊಂದೇ ! ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನು, ಸರ್ವಜ್ಞಾನಿಯು ಆತ್ಮನು!..
ನಿನ್ನ ಕೈಲಿದೆ ನಿನ್ನ ಬಿಗಿದಿಹ ಕಬ್ಬಿಣದ ಯಮಪಾಶವು;
ಬರಿದೆ ಶೋಕಿಪುದೇಕೆ? ಬಿಡು, ಬಿಡು ! ನಿನಗೆ ನೀನೇ ಮೋಸವು!
ಬೇಡ, ಪಾಶವ ಕಡಿದು ಕೈಬಿಡು ! ಹಾಡು ಸಂನ್ಯಾಸಿ —

ಓಂ ! ತತ್ ಸತ್ ಓಂ!
(ಅನುವಾದ ಕುವೆಂಪು)

ಭಾರತದ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಮಾಡುತ್ತ ಅವರು ಕನ್ಯಾ ಕುಮಾರಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವರಿಗೆ ಅಮೆರಿಕೆಗೆ ಹೋಗುವ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ನಿಲುವು ದೊರೆತದ್ದೆ ಕನ್ಯಾ ಕುಮಾರಿಯಲ್ಲಿ. ಆ ಕನ್ಯಾ ಕುಮಾರಿಯ ತುತ್ತತುದಿಯ, ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಮೂರು ಹಗಲು, ಮೂರು ರಾತ್ರಿ, “ಭಾರತದ” ಮೇಲೆ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಸ್ವತಃ ತಾವೇ “ಭಾರತಘನ” (Condensed India) ವಾದರು. ದೇವಿ ಜಗನ್ಮತೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಆಂತರಿಕ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, “ಹೇ ಜಗನ್ಮತೆ, ನನಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ಬೇಡ, ಮುಕ್ತಿ ಬೇಡ, ನನ್ನ ಭಾರತದ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ದೀನ-ದಲಿತ ದರಿದ್ರರನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತುವ ಮಾರ್ಗ ತೋರು!” ಎಂದು.

ಭಾರತದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ “ವಿಶ್ವ ಧರ್ಮ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ” ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಮಾಡಿದ ಆ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಪುನರುತ್ಥಾನಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಪುನರುತ್ಥಾನವನ್ನು ಅರಿಯುವ ಮುನ್ನ, ಹಿಂದೂಧರ್ಮವೆಂದರೇನು? ಎಂದು ಅರಿಯಬೇಕು. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವೆಂದರೆ ವೇದೋಕ್ತ ಧರ್ಮವು, ಸನಾತನ ಧರ್ಮವು. ಜಾತಿ-ಭೇದವರಿಯದ “ಸರ್ವಂ ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ” ಎಂದು ಸಾರಿದ ಧರ್ಮ. ಜಗತ್ತಿಗೆ “ಏಕಂ ಸತ್ ವಿಪ್ರಾಃ ಬಹುಧಾ ವದಂತಿ” ಎಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಧರ್ಮ. ಋಷಿಗಳು ತೋರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ, ಅನುಭವ ಆಧಾರಿತ ಧರ್ಮ. ಇಂತಹ ಧರ್ಮವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ದಿವ್ಯತ್ರಯರು ಅವತರಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಹಿಂದೂಧರ್ಮವು ಮತ-ಪಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ, ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ ಯಲ್ಲಿ ಜಾತಿ, ಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಆಚರಣೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಆಂಗ್ಲರ, ಪರಕೀಯರ ದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ತನ್ನತನವನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡಿತ್ತು.

ಧರ್ಮದ ಅವನತಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಪುನರುತ್ಥಾನವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕಾದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಾವು, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ವೇದ-ಧರ್ಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಇವುಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ.

ಆದಿಶಂಕರರು ತಮ್ಮ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ :

“...ದೀರ್ಘೇಣ ಕಾಲೇನ ಅನುಷ್ಠಾತೃಣಾಂ ಕಾಮೋದ್ಭವಾತ್ ಹೀಯಮಾನ-ವಿವೇಕವಿಜ್ಞಾನಹೇತುಕೇನ ಅಧರ್ಮೇಣ ಅಭಿ ಭೂಯಮಾನೇ ಧರ್ಮೇ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನೇ ಚ ಅಧರ್ಮೋ...”

“...ಬಹುಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಇದನ್ನು (ಧರ್ಮವನ್ನು) ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಕಾಮವುಂಟಾಗಿ ವಿವೇಕವಿಜ್ಞಾನವು ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ಅಧರ್ಮದಿಂದ ಧರ್ಮವು ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಗಿ, ಅಧರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಬರಲಾಗಿ...” ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಅವತರಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಅಮೆರಿಕದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕು.

ಅಂದಿನ ಭಾರತ :

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಜೀವನವನ್ನು ಓದಿದರೆ ನಮಗೆ ಮತ-ಪಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಮನ್ವಯ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ವೇದಾಂತ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗುರುವಾಗಿ ಬಂದ ತೋತಾಪುರಿಯು, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಕೈತಟ್ಟುತ್ತ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ — “ಗೋರಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದೀಯ” ಎಂದು ಲೇವಡಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ! ಆ ಕಡೆ ಭೈರವಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರಿಗೆ ತೋತಾಪುರಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಪರ್ಕವಿರುವಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಭಕ್ತನಾದ ಈತ ಶುಷ್ಕನಾಗಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದು! ಎಂತಹ ಅದ್ಭುತ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ, ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಇಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರ ಜೀವನದಲ್ಲೇ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಪಾಡೇನು?

ಸ್ವಯಂ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರೇ ಹೇಳುವಂತೆ: “ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಆರ್ಯ ಜನಾಂಗದವರು ಸದಾಚಾರದಿಂದ ವಿಮುಖರಾದರು, ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರು, ಲೋಕಾಚಾರಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧರಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಅವರಿಗೆ ಪುರಾಣಗಳ ಅಂತರಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವು ವಿವಿಧ ಭಗವದ್ಭಾವಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವುದು. ಅವು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕಾಣತೊಡಗಿದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮಗ್ರವಾದ ಸನಾತನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅಸಂಖ್ಯ ಮತಗಳಾಗಿ ವಿಚ್ಛೇದಗೊಳಿಸಿದರು. ಮತೀಯ ದ್ವೇಷ ಅಸೂಯೆಯ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ಆ ಬೆಂಕಿಗೆ ತಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು.” (‘ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಲೀಲಾಪ್ರಸಂಗ’, ಭಾಗ ೧, ಪು. ೨೫೪)

ಮಹೇಂದ್ರನಾಥ ದತ್ತ “ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣೇರ್ ಅನುಧ್ಯಾನ” ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಬಂಗಾಳದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ: “ಶಾಕ್ತರು ಎಂದಿಗೂ ಭಾಗವತವನ್ನು ಓದುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಕ್ತ ಅರ್ಚಕರು ಭಾಗವತವನ್ನು ಓದುವುದೆಂದರೆ ಅದೊಂದು ಹೀನವಾದ

ಕಾರ್ಯ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಅಂತೆಯೇ ವೈಷ್ಣವರು ಶಾಕ್ತ ತಂತ್ರದ ಮೇಲೆ ಈ ಭಾವನೆಯನ್ನು ತಾಳಿದ್ದರು. ಹಿಂದೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಏಕುಕ್ತಿಸ್ತನ ಕಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಬೈಬಲ್ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಲಭ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಕ್ರೈಸ್ತಮತವನ್ನು ಒಪ್ಪಲು ಮನಸ್ಸಿರಲಿಲ್ಲ, ವೇದಾಂತದ ನಿರ್ಗುಣ-ನಿರಾಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮನ ತತ್ತ್ವ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಎಟಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ಮೂವತ್ತು ಮೂರು ಕೋಟಿ ದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧನೆ ಅರಿವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ” ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

“ವಿಶ್ವಚೈತನ್ಯ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ” ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ: “The educated rich and upper middle class people of the society mainly of urban area began to imitate blindly the ways of the west which often stood diametrically opposite to the standing culture in vogue... what does Hindu-religion stands for appered to be guito vague and obscure even to the educated of the society.”

ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಭಾರತವು ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಪರಕೀಯರ ನೂರಾರು ವರ್ಷದ ದಾಳಿಗೆ, ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ-ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳು (ಬ್ರಾಹ್ಮಸಮಾಜ ಇತ್ಯಾದಿ) ಮೂರ್ತಿಪೂಜೆಗೆ, ಹಿಂದೂ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವಂತಹ ಕಾಲವಾಗಿತ್ತು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ದೇಶವು ದ್ವಂದ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿತ್ತು.

ಅಮೆರಿಕದಲ್ಲಿ :

ಲಿಯೋನ್ ಲಾಂಡ್‌ಬರ್ಕ್ ಒಂದು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಮೆರಿಕದ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ:

“It is easy to write on a blackboard once it has been cleaned from the dust covering it, and all the traces of former uncouth writing have been effaced from its surface; but when the blackboard is covered with the accumulated dust of the ages and disfigured by thousands of the oddest characters that have left their imprint upon it, the task becomes more difficult, if not impossible.... The American mind resembles such a blackboard.... In this Bedlam of religious cranks of all shades and colour, in this devil's kitchen of fraud, imposture and knavery, The Swami appeared to teach the lofty religion of the Vedas ... The sublime wisdom of your ancient Rishis.” (Brahmavadin 15.2.1896)

ಮೇರಿ ಲಾಯಿ ಬರ್ಕ್ ತನ್ನ The New Discoveries ನಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಾಳೆ: “ಮತೀಯ ಕ್ರೈಸ್ತರು ಅಮೆರಿಕದ ಜನತೆಗೆ ಭಾರತದ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೂ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಾಧ್ಯವೋ

ಅಷ್ಟೂ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡಲು “Songs for the little ones at Home” ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ತಾಯಂದಿರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ “Send, Oh send the Bible there” ಎಂಬ ಅಪಪ್ರಚಾರ ಅಡಕವಾಗಿದೆ. ಕಾಲೆಬ್ ರೈಟ್ (Mr. Caleb Wright) ಎಂಬುವನು ಅಮೆರಿಕಾದ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ, ಭಾರತದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ “India and its Inhabitants” ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಪುಸ್ತಕ. ಎರಡು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ೩೬,೦೦೦ ಪ್ರತಿಗಳು ಮಾರಾಟಗೊಂಡವು. ಆತ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಭಾರತವನ್ನು ತಿಳಿದು ಇಡೀ ಭಾರತವನ್ನು ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಸುಳ್ಳು ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಾಧ್ಯವೋ, ಅಷ್ಟು ಸುಳ್ಳು ಅಪಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಗ್ಗೆ ಅಮೆರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಅಪಪ್ರಚಾರವಿತ್ತು ತಿಳಿದಿದೆಯೇ? ಮತೀಯ ಕ್ರೈಸ್ತರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. “ಕೃಷ್ಣನ ಜೀವನವೆಲ್ಲ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಿತು. ಆತ ಕಾಶೀನಗರವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ, ನಗರದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿದನು. ತನ್ನ ಅಂತಿಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಾದ ೧,೮೦,೦೦೦ ಜನರನ್ನು ಕೊಂದನು. ಈತನಿಗೆ ಎಂಟು ರಾಣಿಯರು ಹಾಗೂ ೧೬,೧೦೦ ಪತ್ನಿಯರು. ಇಂಥವನನ್ನು ಕಾಮುಕ ಎನ್ನಬೇಕು. ಅವನು ಉತ್ತಮ ದೇವನಾಗಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? (ಮೂಲ: ‘ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ ಸಮುಕಾಲೀನ ಭಾರತ ವರ್ಷ’, ಶಂಕರಿಪ್ರಸಾದ ಬಸು)

ಇಂಥಹ ವಿಚಿತ್ರ ಡೋಲಾಯಮಾನ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಅವತಾರವಾದದ್ದು.

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಅವತಾರ:

ಭಗವಂತನು ಇದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದೇ ಸಂಶಯಾತ್ಮಕವಾಗಿದ್ದಾಗ, ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಋಷಿಗಳ ಹುಚ್ಚು ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾಗ, ವ್ಯಾಕುಲ ಯೋಗದಿಂದ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪ್ರಥಮದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಗುರುವಿನ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಕಾಳಿಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಪಡೆದು, ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಸುದೀರ್ಘ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಮತ-ಪಂಥಗಳ ತಿರುಳನ್ನು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಪಡೆದು ಯುಗದ ಅವತಾರವರಿಷ್ಟರಾದರು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು.

ರೋಮೇ ರೋಲಾ ಹೇಳುವಂತೆ: “ನಾನು ಚಿತ್ರಿಸಬಯಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮೂವತ್ತು ಕೋಟಿ ಜನರ ಎರಡು ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯಾಗಿದ್ದರು.”

ಇಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರ ಪದತಲದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನರೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರಾದರು.

ಗುರುವಿನ ಅನುಭೂತಿ-ತರಬೇತಿ-ಉಪದೇಶಗಳು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಶಾಂತಿಯ ನವೀನ ಸಂದೇಶವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು.

ಚಿಕಾಗೋ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವ (ಪುನರುತ್ಥಾನ):

ಸೋದರಿ ನಿವೇದಿತಾ ‘ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿ’ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವಂತೆ, “ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಮಾತನಾಡಲು ಮೇಲೆದ್ದಾಗ ಅವರ ಮುಂದಿದ್ದ ಶೋತೃಗಳು ಒಂದು ವಿನೂತನ ಮಾನಸಿಕ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲರೂ ಯುವ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಅಪಾರ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ, ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ತುಂಬಿರುಳುಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳೂ ತೀಕ್ಷ್ಣಗ್ರಾಹಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು.”

ಇತ್ತ ಭಾರತವೂ, ಹಿಂದೂಧರ್ಮವೂ ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ, ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸೋದರಿ ನಿವೇದಿತಾ ಮುಂದುವರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತಾಳೆ: “ವರ್ತಮಾನ ಯುಗದ ಅವನತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಧರ್ಮಕ್ಕೆ ತಾನು ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಸುಭದ್ರವಾದ ಒಂದು ಅಡಿಪಾಯ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ತಾನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಪ್ರಮಾಣವಾದ ಹೇಳಿಕೆಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿತ್ತು. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಈ ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿಯು ಅದನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.”

ಮತ್ತೂ ಮುಂದುವರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತಾಳೆ:

“ಭಾರತವು ಹಿಂದಿನಷ್ಟೇ ಇಂದೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಕ್ಷಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಪ್ರಮಾಣವು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬರು ಮೂಡಿ ಬಂದು ಸಮಸ್ತ ಜನಾಂಗದ ಅಂತಃಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸಿದುದು.”

ವಿಶ್ವಧರ್ಮ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮತಗಳ ಅಥವಾ ಸಂಘದ ಪರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಬಂದವರು. ಆದರೆ ಏನದ್ದುತ! ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ‘ತಾಯಿ’ ಹಿಂದೂಧರ್ಮವೆಂದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಅಡಕವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಿದರು. ಉಪನ್ಯಾಸದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. “ಪ್ರಪಂಚದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಸಂಘದ ಪರವಾಗಿ ನಿಮಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ. ವಿವಿಧ ಧರ್ಮಗಳ ಮಾತೆಯ ಪರವಾಗಿ ನಿಮಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.”

ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ಹನ್ನೊಂದರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಹದಿನೇಳನೆ ತಾರೀಖಿನ ವರೆಗೂ ಮಾಡಿದ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಳೆದುಹೋದ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಹಾಗೂ

ತನ್ನತನ ಮರಳಿದಂತಾಯಿತು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದೇಶಗಳಿಗೆ ನಿರ್ಭೀತ ಸತ್ಯದ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಪಾಲರು 'Hinduism in America and Swami Vivekananda' ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿದರು. 'Indian Mirror' ಪತ್ರಿಕೆಯು ಇದನ್ನು ತನ್ನ ಜುಲೈ ೬ನೇ ತಾರೀಖು ೧೮೯೪ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿತು. “ಧರ್ಮಪಾಲ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ: “ನಾನು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಲ್ಲೆ. ವಿಶ್ವಧರ್ಮ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಹಾಗೂ ಆಕರ್ಷಕ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿರಲಿಲ್ಲ. ನನಗನಿಸುತ್ತದೆ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಭಾರತವು ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ನೀಡುವ ಕಾಲ ಒದಗಿದೆ ಎಂದು.... ಹಿಂದೂ ತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಅಲ್ಲಿನ ಬುದ್ಧಿವಂತ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.” ಮತ್ತೆ ಇದೇ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೨ರ ೧೮೯೪ರಲ್ಲಿ ಹೀಗೊಂದು ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು:

“ಜಗತ್ತಿನ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಚಾರವು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದೆ. ಮತೀಯ ಕ್ರೈಸ್ತರು ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ‘ದವ್ವದ ಆರಾಧಕರು’ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದರು. ಅದೇ ಕ್ರೈಸ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಕೇವಲ ಅಲ್ಪ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರತ್ನದ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟರು.”

ಸರ್ ಹಿರಮಾ ಮ್ಯಾಕ್‌ಮ್ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಪ್ರಚಂಡ ಎಂಜಿನಿಯರ್ ಹಾಗೂ ಅನ್ವೇಷಕ. ವಿಶ್ವಧರ್ಮ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆದು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಈತ ತಾನು ಬರೆದ Li Hung Chong's Scrap-Book ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಹಾಗೂ ಅದರ ಪರಿಣಾಮದ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ:

“ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಶಿಕಾಗೋದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆಯಿತು. ಇಂಥದೊಂದು ನಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮತವೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಇತರ ಎಲ್ಲವೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ತಪ್ಪಾಗಿರುವಾಗ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಬರಲು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಸಾಧ್ಯ? ಆದರೂ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆಯಿತು. ಮತ್ತು ಅಮೆರಿಕದ ಜನತೆಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಹತ್ತು ಲಕ್ಷ ಡಾಲರ್‌ಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಹಣವನ್ನು ಮಿಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಇನ್ನು ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಉಳಿಸಿದ ಎಷ್ಟು ಜೀವಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೆಂತೂ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲ! ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು ಒಬ್ಬ ಧೀರ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಮನುಷ್ಯನಿಂದ. ಅವನೇ ಕಲ್ಕತ್ತದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ವಿವೇಕಾನಂದ. ಈತ ನದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ. ಅಪರಿಮಿತ ಜ್ಞಾನ.”

ಮತ್ತೊಂದು ಪತ್ರಿಕೆ New York Herald ಬರೆಯಿತು:

“ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿಯೂ ಅವರು ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ‘ಇಂತಹ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಸ್ಥ ದೇಶಕ್ಕೆ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕರನ್ನು ಕಳಿಸುವುದು ಎಂತಹ ಮೂರ್ಖತನ!’ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.”

ವಿಶ್ವಧರ್ಮ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಮುನ್ನ ಭಾರತದ ಮತ್ತು ಅಮೆರಿಕದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಂತರ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಬೇಕು. ಆಗ ನಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಚಿತ್ರ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ವಿಶ್ವಧರ್ಮ ಸಮ್ಮೇಳನವು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಮೂಲಕ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಪುನರುತ್ಥಾನಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಪುನರುತ್ಥಾನದ ವಿಚಾರ ಆಳವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವಂತಹ ವಿಷಯ. ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಲೇಖನವು ಕೇವಲ ಆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಲು ಒಂದು ಕಿಂಡಿ ಮಾತ್ರ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮೀಜಿ

ವಿವೇಕಾನಂದರ ಅನುಕಂಪ ಕೇವಲ ಭಾರತೀಯರ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇವರು ಪೌರ್ವಾತ್ಯ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದು ರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಣ್ಣ ರೈತ, ಸಣ್ಣ ವರ್ತಕನನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ಅನುಮೋದಿಸುವಂತೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಉದ್ಯಮಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಬರುವ ಮಾನವರು ಕೆಲಸಗಾರರ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಪರಿಹರಿಸಲಿಕ್ಕಿರುವರು. ಅಥವಾ ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಶೂದ್ರರ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುವರು. ಮೊದಲು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಶೋರಿಕೆಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನೀತಿಗೆ ಮಾರು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ೧೯೦೦ರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ವಾರ್ಥ, ಹಕ್ಕುಗಳಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿದಾಗ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದೃಶ್ಯ ಆಗ ನರಕ ಸದೃಶವಾಗಿತ್ತು. ಇವರ ಅನುಭವ ಮಾಗಿದ ಮೇಲೆ, ಚೀನಾ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮಾನವ ಕೋಟಿಯ ನೈತಿಕ ಆದರ್ಶದ ಕಡೆ ಹೋಗಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊಸ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉದಾತ್ತ ನೈತಿಕ ಆದರ್ಶ ಈಗ ಮೂಡ್ಲಿ, ಮುಂದೆ ಮೂಡುವಂತೆಯೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಭವಿಷ್ಯಪ್ರಪಂಚ ಜನಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ ಬರುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಅಡವರು ಎಂದಿಗೂ ಅವರು ಅನುಮಾನಿಸಲಿಲ್ಲ. “ನಾವು ಶೂದ್ರರ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಗೊಂದಲ!” ಎಂದು ಒಂದು ದಿನ ಹೇಳಿದರು. ಅವರು ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಅವರ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ದ್ರಷ್ಟಾರನ ಪ್ರತಿಭೆಯಿತ್ತು.

— ಸೋದರಿ ನಿವೇದಿತಾ

(‘ನಾ ಕಂಡಂತೆ ನನ್ನ ಗುರುದೇವ’, ಪು. ೨೦೦)